

Ks. dr hab. Sławomir Fundowicz, prof. KUL
Katedra Prawa Administracyjnego
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Lublin, 15 września 2015 r.

**Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym
dotycząca wniosku dr Anny Haładyj**

Zgodnie z ustawą z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595 ze zm.) do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Wspomniane osiągnięcie naukowe może stanowić: dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo jednotematyczny cykl publikacji; zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Ponadto rozporządzenie ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuje, że ocena obejmuje osiągnięcia naukowo-badawcze oraz dorobek dydaktyczny i popularyzatorski, a także dorobek w zakresie współpracy międzynarodowej.

Stopień doktora Habilitantki

Anna Haładyj w 2001 roku ukończyła dzienne studia prawnicze na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL z oceną bardzo dobrą z wyróżnieniem, otrzymując nagrodę rektorską za wyniki w nauce. 19 października 2004 r. obroniła rozprawę doktorską „Ewolucja zasad ogólnych prawa ochrony środowiska”, którą przygotowała pod kierunkiem prof. dr hab. S. Wrzoska. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli: ks. prof. dr hab. H. Misztal (KUL), prof. dr hab. J. Ciechanowicz-McLean (Uniwersytet Gdański)

Ocena osiągnięć naukowo-badawczych

a) Ocena dorobku naukowego

Dorobek naukowy dr Anny Haładyj, poza przedstawioną do oceny rozprawą habilitacyjną, obejmuje 31 rozdziałów w monografiach naukowych oraz 10 artykułów w czasopismach naukowych („Polish Yearbook of Environmental Law”, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska”, „Białostockie Studia Prawnicze”, „Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju”, „Roczniki Nauk Prawnych KUL”, „Prawo i Środowisko”, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu”, „Economic and Environmental Studies”). Ponadto Dr Anna Haładyj jest redaktorem lub współredaktorem 7 monografii, wygłosiła 14 referatów na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych.

W pierwszym okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitanka kontynuowała badania nad charakterem prawnym zasad ogólnych prawa ochrony środowiska: *Zasady ogólne prawa ochrony środowiska na tle konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Zrównoważony rozwój w teorii ekonomii i w praktyce*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu nr 1190/2007; *Instrumenty finansowe a zrównoważony rozwój obszarów wiejskich* [w:] *Wspólna Polityka Rolna szansą dla polskiego rolnictwa*, Lublin 2006; *Considering Legal Issues of Stakeholder Involvement in the Decision-Making Process - Lessons Learned and Challenges Ahead*, Economic and Environmental Studies No. 8/2006.

Bez wątpienia ważne, nie tylko dla Autorki, są jej prace dotyczące wyodrębnienia prawa ochrony środowiska jako gałęzi prawa (choć zawsze tutaj powstaje problem, o znaczenie takiego pojęcia jak „gałąź prawa”): *Czy prawo ochrony środowiska jest odrębną gałęzią prawa?* [w:] *Historia magistra vitae, księga jubileuszowa ku czci Profesora Jerzego Flagi*, Lublin 2007; *Uwagi na 30-lecie prawa ochrony środowiska* [w:] *Prawo dla środowiska*, Rzeszów 2011 (współautorstwo z K. Sobieraj), *Pogranicza materialnego prawa administracyjnego na przykładzie prawa ochrony środowiska*, [w:] *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne*, tom I.

Stosunkowo wcześniej dr Anna Haładyj skoncentrowała swoje badania wokół problematyki udziału społeczeństwa w ochronie środowiska, zwłaszcza analizując uwarunkowania prawne tego udziału w nieustannie zmieniającym się otoczeniu prawnym.

Zmieniający się system ocen oddziaływania na środowisko był przedmiotem wielu prac Habilitantki: *Nowe wyzwania w strategicznych ocenach oddziaływania na środowisko i ewaluacji programów* (współautorka wraz z R. Dyjakiem i J. Maćkowiak-Pandera), „Prawo i Środowisko” Nr 1/2007; *Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jako instrument wdrażania zasady zrównoważonego rozwoju* [w:] *Rozwój zrównoważony na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym – doświadczenia polskie i możliwości ich zastosowania na Ukrainie*, Lublin 2006; *Ewolucja systemu ocen oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć w polskim systemie prawnym – aspekty proceduralne* [w:] *Środowiskowe bariery i czynniki rozwoju gospodarczego Polski*, Kraków 2006; *Ocena oddziaływania na środowisko przedsięwzięć z zakresu energetyki jądrowej. Wybrane problemy*, [w:] *Prawo ochrony przyrody a wolność gospodarcza*, Łódź 2011 (współautor 50%, wraz z K. Sobieraj); *Wykładnia prounijna i bezpośrednio stosowanie dyrektywy 85/337/EWG przez organ administracji publicznej* [w:] *Europeizacja prawa ochrony środowiska*, Lublin 2011.

Ostatnia wymieniona praca wpisuje się też w inny nurt badań dr Anny Haładyj, a mianowicie dotyczący zgodności (a raczej, zgodnie z tezą Autorki, niezgodności) krajowych przepisów z prawem UE: *Uspołecznianie procedury oceny oddziaływania na środowisko w znowelizowanej ustawie Prawo ochrony środowiska*, [w:] *Oceny oddziaływania na środowisko na szczeblu krajowym i regionalnym*, Kraków 2005; *Partycypacja społeczności lokalnej w procesie planowania strategicznego*, [w:] *Planowanie strategiczne i przestrzenne*, Prawo-Administracja-Kościół, numer specjalny 2006; *Public Participation In The Spatial Planning and Development Act against the backdrop of Environmental Protection Law Act*, [w:] *Spatial Planning – social and environmental Opportunities and Threats*, Lublin 2007; *Udział społeczny jako gwarancja zabezpieczenia interesu publicznego w prawie ochrony środowiska. Wybrane uwagi na tle projektu ustawy o uprawnieniach społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko i organach administracji w tym zakresie*, [w:] *Prawo ochrony środowiska i prawo karne, Księga Jubileuszowa z okazji 40-lecia pracy naukowej Prof. dra hab. W. Radeckiego*, Wrocław 2008; *Udział organizacji ekologicznej w postępowaniu o wydanie pozwolenia na budowę w kontekście wymogów prawa ochrony środowiska* [w:] *Administracja publiczna i gospodarka 5 lat po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej; Legal Grounds and Prospects for Public Participation in Climate Protection Projects - Polish Experience*, „Polish Yearbook of Environmental Law”, 2014, *Projekt ustawy o wzmocnieniu udziału mieszkańców w działaniach samorządu terytorialnego a partycypacja społeczna w ochronie środowiska*, [w:] *Ocena modelu prawnego organizacji ochrony środowiska w Polsce i na Słowacji* (wydanego także w wersji anglojęzycznej, jako: *The Bill To Strengthen The*

Participation Of Citizens In The Activities Of Local Government And Public Participation In Environmental Protection, [w:] *Assessment Of Legal Model Of Environmental Protection In Poland And Slovakia*, E. Ura, J. Stelmasiak, S. Pieprzny (ed.), Kosice 2013). W tym zakresie Habilitantka wskazywała też drogi rozwiązań zaistniałego konfliktu. Dr Anna Haładyj aktywnie też śledziła projekty aktów normatywnych w interesującym ją zakresie, wskazując ich braki i dobre strony.

Ważnym kierunkiem badań dr Anny Haładyj są jej prace o charakterze porównawczym, w których czerpie wzorce z systemu prawa procedury administracyjnej oraz materialnego prawa administracyjnego: *Podanie do publicznej wiadomości i obwieszczenie w przepisach prawa ochrony środowiska*, „Prawo i Środowisko” nr 2/2012 *Lokalne wystuchanie publiczne*, [w:] *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji, księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, Lublin 2014.

Kompleksowy przegląd problemów związanych z niewłaściwym podejściem tak ustawodawcy jak i (zwłaszcza) organów stosujących prawo do procesów z udziałem społecznym zaprezentowałam w opracowaniu *O nadmiarze i braku w zakresie prawnej regulacji udziału społeczeństwa w ochronie środowiska*, opublikowanym w monografii powstałej po Zjeździe Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego w 2012 r. (tom: *Inflacja prawa administracyjnego*).

Te rozważania teoretyczne były też w piśmiennictwie Habilitantki zestawiane z konkretnymi problemami praktycznymi: *Partycypacja społeczna w ochronie środowiska na przykładzie Okrągłego Stołu dla Rospudy* [w:] *Udział społeczeństwa w zintegrowanej ochronie środowiska*, Wrocław 2010; *Udział organizacji ekologicznej w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko ze szczególnym uwzględnieniem ekomediacji jako docelowego modelu rozwiązywania konfliktów społecznych w ochronie środowiska* [w:] *Gospodarcze prawo środowiska*, Gdańsk 2009; *Organ administracji jako mediator w konfliktach związanych z realizacją inwestycji publicznych. Działania faktyczne w postępowaniu w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach* [w:] *Planowanie inwestycji publicznych. Aspekty prawne, ekonomiczne i środowiskowe*, Lublin 2010.

Istotnym osiągnięciem naukowym Habilitantki jest koncepcja pojęcia partycypacji *sensu stricto* i *sensu largo* i postawienie tezy, że jednak pojęcie „partycypacji” jako zakładającej współudział podmiotów spoza administracji publicznej w przyjmowaniu decyzji publicznych jest zbyt szerokie i zbyt wiele obiecujące podmiotom partycypującym, zaś analiza przepisów prawa ochrony środowiska (zwłaszcza późne rozpoczynanie procedury z udziałem społecznym przy braku publicznego prawa podmiotowego do rozpatrzenia uwag i wniosków

oraz krótki termin na udział społeczny) wskazuje, że jest to wyłącznie proces konsultacyjny, w którym brak realnego wpływu podmiotów konsultowanych na treść zapadającego rozstrzygnięcia: *Działania faktyczne w prawie ochrony środowiska na przykładzie uspołeczniania planów zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000*, „Roczniki Nauk Prawnych KUL” nr 1/2012; *Konsultacje czy partycypacja? Refleksje terminologiczne w odniesieniu do udziału społeczeństwa w ochronie środowiska*, [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, Warszawa 2014.

Habilitantka zanalizowała też w interesującym ją zakresie prawo międzynarodowe: *Udział społeczeństwa w ochronie środowiska w prawie publicznym międzynarodowym jako gwarancja procesowa prawa do środowiska* [w:] *Międzynarodowe prawo ochrony środowiska XXI wieku*, Warszawa 2013; *Wdrażanie koncepcji public governance w polityce ochrony środowiska*, [w:] *Zastosowanie idei public governance w prawie administracyjnym*, Warszawa 2014; *Szersze zastosowanie technologii informatycznych jako przykład globalizacji w prawie ochrony środowiska* [w:] *Administracja publiczna wobec procesu globalizacji*, Warszawa 2011.

Problematyka udziału społeczeństwa w ochronie środowiska została przez Habilitantkę zbadana w zakresie ochrony przyrody: *The role of environmental organizations in the creation and protection of Natura 2000 sites in Poland* [w:] *European Environmental Law in the EU member States. An overview of implementation effectiveness*, Warsaw 2011; *Kontrola społeczna w ochronie przyrody. Przykłady praktyczne* [w:] *Administracja publiczna a ochrona przyrody, Zagadnienia ekonomiczne, społeczne oraz prawne*, Warszawa 2012. W tym ostatnim opracowaniu pojawił się problem współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony przyrody. To zagadnienie zostało pogłębione przez dr Annę Haładyj w kolejnych opracowaniach: *Rola instytucji otoczenia biznesu w prowadzeniu działalności gospodarczej na obszarach Natura 2000 jako element wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego*, „Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju” t. CLII/2013 (praca nagrodzona przez rektora SGH). W tym nurcie można umieścić też prace dotyczące współpracy międzysektorowej: *Partnerstwo międzysektorowe jako przykład współdziałania w trybie art. 45 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, „Białostockie Studia Prawnicze” z. 14/2013; *Koncepcja współpracy międzysektorowej w ochronie środowiska na przykładzie Lubelskiego Partnerstwa Naturowego*, [w:] *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, Lublin 2014 (współautorstwo z M. Gałczyńską).

Z problematyką prawną ochrony przyrody łączą się opracowania dotyczące obszarów Natura 2000: *Gospodarowanie na obszarach Natura 2000 w kontekście PROW 2007-2013* [w:] *Wspólna Polityka Rolna. Tradycja i nowoczesność*, Lublin 2007; *Nadrzędny interes publiczny jako warunek realizacji planowanego przedsięwzięcia na obszarze Natura 2000*, [w:] *Prawo ochrony środowiska jako warunek prowadzenia działalności gospodarczej*, Gdańsk 2009; *Ochrona granicy państwowej a ochrona przyrody na przykładzie obszaru Natura 2000 „Dolina Środowego Bugu”* PLB060003, *Prawo i Środowisko* nr 3/2008.)

W nowszych pracach Autorka koncentruje uwagę wokół problematyki korzystania z zasobów środowiska: *„Strategiczne zasoby naturalne” jako dobra publiczne*, [w:] *Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska*, t. 1, *Korzystanie ze środowiska*, Toruń 2014 (współautorstwo z J. Trzewikiem) oraz *Pojęcie strategicznych zasobów naturalnych – uwagi krytyczne*, *Przegląd Prawa Ochrony Środowiska*, 1/2014 (współautorstwo z J. Trzewikiem).

W okresie 2004-2014 dr Anna Haładyj uczestniczyła czynnie w prawie 30 krajowych konferencjach naukowych z referatami i dwóch międzynarodowych konferencjach naukowych: *Impact Assessment for a New Europe and Beyond*, Manchester, UK, 15-17 czerwca 2005 r. oraz *Effectiveness of European environmental law implementation in EU member states. The 11th meeting of NEEL – Network of EU Environmental Lawyers*, 5-6 September 2011, Warsaw, Poland. Dwukrotnie wygłaszała referaty podczas Zjazdu Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego (w 2012 r. i 2014 r.); w 2014 r. wygłosiła także referat podczas Zjazdu Katedr Prawa Ochrony Środowiska (Toruń, 15-16 maja 2014 r.)

Aktywność naukowa dr Anny Haadyj została uhonorowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dwuletnim stypendium naukowym dla wybitnego młodego naukowca zatrudnionego na uczelni (2011 r.). Uzyskała także nagrodę zespołową Rektora Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, stopnia drugiego, w dziedzinie działalności naukowej, za monografię *Gospodarka regionalna i lokalna a rozwój zrównoważony* (Warszawa 2 grudnia 2014 r.) oraz dwie nagrody zespołowe IV stopnia Rektora KUL za wybitną działalność organizacyjno-społeczną i popularyzację nauki oraz za wyróżniający się projekt naukowy podczas VIII Lubelskiego Festiwalu Nauki (obie w 2011 r.).

Trudno oprzeć się wrażeniu, że mamy do czynienia z Autorką kompletną, obecną w różnych środowiskach naukowych, publikującą także w językach obcych, poruszającą się swobodnie w prawie ochrony środowiska, która wyznaczyła sobie ważny obszar badawczy i na tym obszarze osiągnęła znaczące efekty. Ocena przedstawionego dorobku jest jednoznacznie wysoka.

b) Ocena rozprawy habilitacyjnej

Jako osiągnięcie naukowe uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora nauk prawnych habilitantka przedstawiła monografię zatytułowaną „*Udział społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko jako instytucja prawa ochrony środowiska*”, Lublin 2015, ISBN 978-83-7702-953-4, ss. 486. Recenzje wydawnicze przygotowali prof. dr hab. B. Rakoczy, dr hab. M. Rudnicki, prof. KUL.

Oceniana praca składa się z sześciu rozdziałów, wstępu i zakończenia.

Wstęp jest dosyć rozbudowany (s. 15-31). Habilitantka odnosi się w nim do udziału społeczeństwa w ochronie środowiska jako takiej i na tym tle przedstawia zagadnienie udziału społeczeństwa w sprawie strategicznych ocen oddziaływania na środowisko, które to rozwiązanie zostało wprowadzone w 2000 r. i przeszło swoją ewolucję do 2008 r, przyjmując w miarę utrwalony kształt. Ta problematyka nie była dotąd w polskiej literaturze przedmiotem opracowania monograficznego. Autorka stawia tezę badawczą, „że przepisy regulujące udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko łącznie tworzą instytucję prawa ochrony środowiska. Jest to instytucja rozbudowana, której sedno stanowi prawo składania uwag i wniosków, traktowane jako prawo „każdego”. Obowiązki organów administracji, związane z podaniem do publicznej wiadomości oraz przygotowaniem i wyłożeniem niezbędnej dokumentacji sprawy, stanowią refleks prawny prawa do złożenia uwag i wniosków, przysługujący [-ego] „każdemu”. Podkreślić jednak należy, że taka konstrukcja nie tworzy w mojej ocenie publicznego prawa podmiotowego do uczestnictwa w SOOS ani nawet do rozpatrzenia uwag i wniosków przez organ administracji w sposób zgodny z wnioskiem, gdyż dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach skarg na dokumenty strategiczne, których przyjęcie lub zaniechanie przyjęcia narusza krajowe prawo ochrony środowiska, ograniczony został wyłącznie do grona podmiotów wykazujących, wespół z tym naruszeniem, także naruszenia swego interesu prawnego lub uprawnienia. Dla realizacji konstrukcji publicznego prawa podmiotowego konieczne byłoby wykreowanie skargi do sądu administracyjnego, traktowanej jako *actio popularis*, a więc składanej w interesie publicznym.” (s. 20). W tak znacznie rozbudowanej tezie Autorka posługuje się pojęciem publicznego prawa podmiotowego. W pracy jednak bardzo wąsko odnosi się do tego zagadnienia (zob. Charakter prawny uwag i wniosków, s. 341-349). W dalszej części wstępu zostały przedstawione cele badawcze, którymi są: analiza przepisów, które składają się na instytucję udziału społeczeństwa w ochronie środowiska, z uwzględnieniem specyfiki SOOS jako zbioru przepisów o charakterze co do zasady proceduralnym, oraz wyodrębnienie i analiza przepisów składających

się na zbiory norm pełniących rolę gwarancyjną dla zabezpieczenia należytego udziału społeczeństwa, z uwzględnieniem ogniów wynikających z koncepcji ciągu działań prawnych związanych z tym udziałem, tj. podania do publicznej wiadomości, przygotowania i wyłożenia niezbędnej dokumentacji sprawy oraz prawa złożenia uwag i wniosków. Zagadnienia te uzupełnia prezentacja zagadnień teoretycznych związanych z dostępem do wymiaru sprawiedliwości w sprawach przyjęcia dokumentów strategicznych naruszających krajowe prawo ochrony środowiska, oraz w sprawach bezczynności legislacyjnej naruszającej to prawo, jako kluczowej gwarancji procesowej prawa składania uwag i wniosków, wraz ze wskazaniem praktycznych implikacji wywołanych przez wadliwą i niepełną implementację prawa publicznego międzynarodowego w tym zakresie.

W pierwszym rozdziale Habilitantka odnosi się do koncepcji *good governance* oraz w tym kontekście umieszcza udział społeczeństwa w procesach decyzyjnych. Autorka sprawnie przechodzi od koncepcji *good governace* na obszar ochrony środowiska, ukazując fundamenty udziału społeczeństwa w tym obszarze. Wraca m.in. do wcześniej opracowanego rozróżnienia: partycypacja *sensu stricto* i partycypacja *sensu largo*, wyraźnie zaznaczając, że to pierwsze pojęcie odnosić będzie wyłącznie do udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko oraz że poza obszarem jej zainteresowania znajdują się konsultacje społeczne, regulowane przepisami ustaw samorządowych i uprawnienia społeczeństwa wynikające z ustawy o referendum lokalnym oraz ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Poza obszarem pracy znajduje się też problematyka dostępu do informacji o środowisku.

Drugi rozdział odnosi się do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Autorka przedstawia podstawy prawne SOOS w prawie publicznym międzynarodowym, w dyrektywie 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko oraz w prawie krajowym, przytaczając m.in. definicję legalną z art. 3 pkt 14 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.jedn. Dz. U. z 2013 r, poz. 1235 ze zm.). W tym rozdziale Habilitantka opisała te dwa modele SOOS, I model jest oparty na sformalizowanej procedurze, na ogół odrębnej od procedury tworzenia samego projektu programu lub planu. Przewiduje się etap weryfikacji, czy realizacja planowanego dokumentu może znacząco oddziaływać na środowisko i czy w związku z tym istnieje konieczność poddania tego dokumentu procedurze oceny, następnie określenie zakresu oceny, oszacowanie skutków środowiskowych oraz podanie wyników oceny do publicznej wiadomości. Drugi model (model brytyjski) związany jest z „oceną praktyk”. Wyznacza się

tutaj cele i ocenę ich realizacji. Dr Anna Haładyj stwierdza, że w Polsce dominuje co do zasady model I, choć dla dokumentów, do których prognoza jest przygotowywana dobrowolnie, stosuje się model II. Zauważa też, że próby wdrażania modelu II są wprowadzane także w przypadku ocen obligatoryjnych, gdy zamawiający pozwala określić wykonawcy metodę i metodologię wykonania oceny.

Trzeci rozdział dotyczy podania do publicznej wiadomości SOOS. I tutaj Autorka wychodzi od legalnej definicji (art. 3 ust. 1 p. 11). W rozdziale tym przedstawiona została ewolucja tej instytucji, która, jak twierdzi dr Anna Haładyj, jeszcze nie została zakończona. Dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie wskazują, że instytucja ta jest traktowana jako warunek *sine qua non* społeczeństwa obywatelskiego.

W kolejnym rozdziale Autorka przedstawiła obowiązki władz publicznych w zakresie udostępniania niezbędnej dokumentacji sprawy, a więc założeń lub projektu dokumentu oraz wymaganych przez przepisy załączników oraz stanowisk innych organów, o ile stanowiska te są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Istotną kwestią jest tutaj wyłączenie jawności niektórych dokumentów. Przesłanki wyłączenia jawności mają różnorodny charakter. Wyróżnia się przesłanki materialne i przesłanki formalne. Te pierwsze chronią interes publiczny lub interesy prywatne. Wątpliwości budzi charakter rozstrzygnięcia w tej sprawie.

Z punktu widzenia bezpośredniego udziału obywateli w sprawie SOOS najważniejszym jest prawo składania uwag i wniosków. Jak już zauważono, Autorka sama stwierdza, że podanie do publicznej wiadomości oraz udostępnianie niezbędnej informacji stanowi tylko refleks tego prawa, zobowiązujący organy administracji publicznej do podjęcia określonych działań. Tutaj, w tym rozdziale, też znajduje się podstawowa odpowiedź na postawioną tezę badawczą: Autorka potwierdza, że zaniechanie postępowania z udziałem społecznym lub jego niewłaściwe przeprowadzanie nie stanowi *per se* przedmiotu kognicji sądów administracyjnych, a to potwierdza, że nie mamy do czynienia z publicznymi prawami podmiotowymi, których realizację warunkuje wszak skarga do sądu.

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach naruszeń krajowego prawa ochrony środowiska związanych z przyjęciem lub zaniechaniem przyjęcia dokumentu strategicznego stanowi przedmiot rozważań Autorki przedstawionych w rozdziale szóstym. Habilitantka przedstawia dostęp do wymiaru sprawiedliwości w świetle konwencji z Aarhus. Bardzo ciekawy są uwagi Autorki na temat znaczenia interesu prawnego oraz naruszenia prawa w świetle art. 101 i art. 101a ustawy o samorządzie gminnym. Ważne są też uwagi dotyczące udziału organizacji ekologicznych w postępowaniu.

Przedstawiona do oceny praca stanowi istotnie znaczny wkład do nauki prawa ochrony środowiska. Na uznanie zasługuje zarówno wybór tematu, jak i przeprowadzenie jego analizy (bardzo czytelny układ pracy), stosowanie jasnego i precyzyjnego języka, czytelne przedstawianie problemów i odpowiedzi na stawiane pytanie. Sam układ pracy i poszczególnych części jest dowodem na dojrzałość naukową dr Anny Haładyj. Autorka nie tylko wprowadza nas w problematykę każdego rozdziału i podsumowuje zawarte w nim tezy, ale też często podsumowuje rozbudowane części rozdziałów. Prowadzi czytelnika ze świadomością przewodnika po opracowywanych zagadnieniach. Zastawia wrażenie, że idziemy według jedyne go możliwego schematu. Habilitantka postawiła czytelną tezę badawczą, której poszczególne elementy zostały udowodnione w poszczególnych rozdziałach pracy. Uważam więc, że mamy do czynienia z opracowaniem najwyższej rangi.

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego

Dr Anna Haładyj od 2001 roku zawodowo związana jest z Wydziałem Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL: najpierw na stanowisku asystenta (2001-2005) a od 1 października 2005 na stanowisku adiunkta. W okresie od lutego 2007 do lutego 2008 była także zatrudniona na stanowisku adiunkta w Collegium Varsoviensis/Szkoła Wyższa Warszawska. Prowadzi zajęcia dydaktyczne (wykłady, seminaria i konwersatoria) dla studentów kierunku administracja i europeistyka, oraz prawo, a także wykład w języku angielskim dla studentów kierunku *European Studies*. Zajęcia te dotyczą zagadnień związanych z prawem i polityką ochrony środowiska (*Polityka Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska, Działania UE w zakresie ochrony klimatu, Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska, Polityka ochrony środowiska, Environmental Policy of the EU, Planowanie strategiczne w ochronie środowiska, Współpraca transgraniczna w ochronie środowiska; Zarządzanie środowiskowe*). Od trzech lat prowadzi także wykład fakultatywny *Instytucje społeczeństwa obywatelskiego*, oraz seminarium magisterskie *Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska*. W latach 2004-2011 wypromowała łącznie ponad 100 magistrów i licencjatów na kierunku administracja. Jest także współautorką podręcznika *Organizacja ochrony środowiska* pod red. M. Rudnickiego, Lublin 2011, w zakresie prawnych form działania administracji, kompetencji instytucji Unii Europejskiej w ochronie środowiska oraz rozwiązań horyzontalnych w prawie ochrony środowiska.

W latach 2006-2007 uczestniczyła w Projekcie: „NTERREG IIIA/TACIS CBC”, w ramach którego pełniła m.in. funkcję organizatora konferencji „Rozwój zrównoważony na

szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym – doświadczenia polskie i możliwości ich zastosowania na Ukrainie” (19-20 października 2006).

Dr Anna Haładyj stale współpracuje z Instytutem na rzecz Ekorozwoju, niezależną organizacją pozarządową typu think-tank, opracowując zagadnienia dotyczące prawnych aspektów udziału społeczeństwa w ochronie środowiska w: podręcznikach dla nauczycieli (*Natura 2000 w edukacji szkolnej. Poradnik dla nauczycieli*, Warszawa 2007), broszurach informacyjnych (*Biogazownia – przemysłany wybór. Co powinien wiedzieć każdy obywatel?*, oraz: *Biogazownia – przemysłany wybór. Co powinny wiedzieć władze samorządowe?*) a także w ramach kursów typu e-learning z zakresu rozwiązywania konfliktów społecznych w procesach lokalizacji biogazowni rolniczych oraz ochrony przyrody i udziału społeczeństwa w tworzeniu i funkcjonowaniu sieci Natura 2000. Przygotowała także e-learning w ramach projektu Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska „*Natura i gospodarka – podstawy dialogu*”.

Ponadto opracowała w sumie ponad 50 haseł encyklopedycznych umieszczonych w leksykonach i encyklopediach, w tym także w tomie „Prawo ochrony środowiska” w ramach Wielkiej Encyklopedii Prawa pod honorowym patronatem Prezydenta RP. Jest współredaktorem dwóch z nich (*Leksykon administratywisty* oraz *Encyklopedia prawa administracyjnego*). Opracowała 3 sprawozdania z konferencji naukowych oraz dwóch recenzji podręczników.

Jest członkiem Towarzystwa Naukowego KUL, jako członek-współpracownik Wydziału Nauk Prawnych, oraz członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia Edukacji Administracji Publicznej. Od grudnia 2014 r. pełni także funkcję recenzenta artykułów w czasopiśmie "Polish Yearbook of Environmental Law."

W dniu 8 kwietnia 2014 roku została powołana przez Radę WPPKiA KUL na promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim mgra Jacka Trzewika (tytuł rozprawy doktorskiej: *Publiczne prawa podmiotowe jednostki w prawie ochrony środowiska*”, termin obrony: 31 marca 2015 r.)

W 2013 r. koordynowała ze strony KUL prace związane z podpisaniem umowy pomiędzy Uniwersytetem w Białymstoku i Uniwersytetem Mikołaja Kopernika a KUL "Polska sieć naukowa - Badania naukowe i prace rozwojowe na rzecz realizacji zrównoważonego rozwoju” (akronim BPR-PL) i w dniu 4 marca 2013 r. została powołana przez Radę Instytutu Administracji WPPKiA KUL na członka Komitetu Sterującego w ramach sieci. W latach 2011-2014 pełniła funkcję członka Zespołu Problemowego ds. Zrównoważonego Rozwoju przy Komitecie Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN.

Jest także wykonawcą ekspertyz na zamówienie organów władzy publicznej – w grudniu 2013 r. opracowałam dwie opinie prawne na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (*opinia prawna dotyczącej udostępniania przez IOS protokołów z kontroli - oraz opinia prawna dotycząca zasad udostępniania informacji objętej tajemnicą przedsiębiorstwa na użytek służbowy innym organom administracji, w tym także organom ścigania*) (10.12.2013) oraz współautorką prognoz oddziaływania na środowisko dla: projektu Programu Polskiej Energetyki Jądrowej i projektu strategii zintegrowanej „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”, obie dla Fundeko/Ekover Łukasz Szkudlarek na zlecenie odpowiednio: Ministra Gospodarki i Ministra Środowiska. Jestem także współautorką raportu ewaluacyjnego „Analiza systemów oceny dokumentacji projektowej w zakresie oceny oddziaływania na środowisko stosowanych przez Instytucje Zarządzające Regionalnymi Programami Operacyjnymi” dla Fundeko Łukasz Szkudlarek na zlecenie Ministerstwa Gospodarki.

Ponadto, w okresie po uzyskaniu stopnia doktora była organizatorem (lub współorganizatorem) 11 konferencji naukowych (krajowych i lokalnych), w tym zwłaszcza Zjazdu Katedr Prawa Ochrony Środowiska, który odbył się w dniach 10-12 maja 2011 r. i został połączony z obradami konferencji „Dekada harmonizacji w prawie ochrony środowiska”. Patronat nad obradami objął przewodniczący Parlamentu Europejskiego prof. dr hab. Jerzy Buzek. W ramach aktywności naszej sieci naukowej współorganizowałam konferencję „Działalność gospodarcza na obszarach chronionych”, Lublin, 18-19 listopada 2013 r., objętą patronatem Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

W 2006 r. uzyskała stypendium w ramach programu EASY-ECO (Evaluation of Sustainability: European Conferences and Training Courses" – finansowany z programu Marie Curie Actions oraz UNEP), dzięki czemu w dniach 24 01- 03 02 2006 odbyła dwutygodniowy kurs *Evaluation and Impact Assessment* (Regional Environmental Centre, Szentendre, Węgry). W 2014 r. została nominowana przez władze Uczelni do udziału w konkursie „Kobieta na medal”, adresowanym do kobiet-naukowców.

Także w zakresie działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej oraz współpracy międzynarodowej trzeba osiągnięcia dr Anny Haładyj ocenić bardzo wysoko. W każdym z tych obszarów Habilitantka wykazała się aktywnością zasługującą na uznanie. Trzeba też zauważyć bogate doświadczenie dydaktyczne dr Anny Haładyj, a także doświadczenie w zakresie prowadzenia prac dyplomowych, a nawet współprowadzenia pracy doktorskiej. W tym zakresie jawi się także jako osoba gotowa do prowadzenia samodzielnej działalności.

Konkluzja

Dr Anna Haładyj spełnia wszystkie warunki stawiane kandydatom do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego. Przedstawiona wyżej analiza potwierdza, że przedstawiony wniosek można uznać za wzorcowy. Habilitantka spełniła z znacznym naddatkiem wymagania stawiane w postępowaniu habilitacyjnym.

Ks. Sławomir Fundowicz